[א]הני מילי בעיגולא אבל בריבועא בעינן טפי מכדי [ב]כמה מרובע יתר על העגול רביע בשיתסר סגיא ה"מ עיגולא דנפיק מגו ריבועא אבל ריבועא דנפיק מגו עיגולא בעינן טפי מ"ט משום מורשא דקרנתא [ג]מכדי כל אמתא בריבוע אמתא ותרי חומשי באלכסונא [ד]בשיבסר נכי חומשא סגיא רבי יוחנן אמר כי דייני דקיסרי ואמרי לה כרבנן דקיסרי דאמרי עיגולא מגו ריבועא ריבעא ריבועא מגו עיגולא פלגא: פחות מד' על ד' וכו': אמר רב נחמן לא שנו אלא חלון שבין ב' חצירות אבל חלון שבין ב' בתים אפילו למעלה מעשרה נמי אם רצו לערב מערבין אחד מ"ט ביתא כמאן דמלי דמי איתיביה רבא לרב נחמן אחד לי חלון שבין ב' חצירות ואחד לי חלון שבין ב' בתים ואחד לי חלון שבין ב' עליות ואחד לי חלון שבין ב' גגין ואחד לי חלון שבין ב' חדרים כולן ד' על ד' בתוך עשרה תרגומא אחצירות והא אחד לי קתני תרגומא אד' על ד' בעא מיניה ר' אבא מרב נחמן לול הפתוח מן בית לעלייה צריך סולם קבוע להתירו או אין צריך סולם קבוע להתירו כי אמרינן ביתא כמאן דמלי דמי הני מילי מן הצד אבל באמצע לא או דילמא לא שנא אמר ליה אינו צריך סבור מינה סולם קבוע הוא דאינו צריך הא סולם עראי צריך איתמר [ה]אמר רב יוסף בר מניומי אמר רב נחמן אחד סולם קבוע ואחד סולם עראי אינו צריך: **מתני'** כותל שבין ב' חצירות גבוה עשרה ורוחב ארבעה מערבין שנים ואין מערבין אחד היו בראשו פירות אלו עולין מכאן ואוכלין ואלו עולין מכאן ואוכלין ובלבד שלא יורידו למטן [ו]נפרצה הכותל עד עשר אמות מערבין שנים ואם רצו מערבין אחד מפני שהוא כפתח יותר מכאן מערבין אחד ואין מערבין שנים: **גמ'** [ז]אין בו ארבעה מאי אמר רב אויר שתי רשויות שולטת[ח] בו לא יזיז בו אפילו מלא נימא

ורבי

הני מילי בעגולא. כדת רוחב דכר עגול הוי טפח ודת רוחב עגול אין רחבו אלא באמצעו ואנן רוחב ד' כדת מרובע בעינן שרחב בדפנותיו כמדת אמצעו: **בשיתסר.** היקף סגיא ד' היקף לכל רוח דמרובע: **ה"מ.** דסגי בהטפויי ריבעא למיהוי שיתסר בעגולא דנפיק מגו ריבועא כגון חלון מרובע ד' על ד' היקפו שיתסר ואי מעגלת מגואי דאין רוחב ד' אלא באמצעו אית ליה היקפא תריסר וטפי עליה מרובע רביע: **אבל.** הכא דבעית למינקט ריבוע ד' על ד' והיקפה שיתסר ד' לכל רוח בגו עיגולא לבד מאי דמדלית מעגולא בעי היקפא טפי כדי למנקט בגווייה מורשי דריבועא דהוי ד' הן ואלכסונן: **מכדי כל אמתא כו'.** וסגי ליה להאי עגולא כפותיא דד' טפחים ואלכסו' בעיגולא וכל דבר עגול שוה מדת אלכסונו למדת אמצעו דהא אין לו זוית כמה בעי למיהוי פותיה ד' ותמני חומשי דהוו להו חמשה ותלת חומשי וכי מקפת לעיגולא דהאי שיעורא כמה הוה היקפא חמיסר פושכי ותשעה חומשי דהוה להו שיבסר נכי חומשא: **ריבוע מגו עיגולא פלגא.** בעי למשקל מיניה פלגא דהאי שיעורא דפיש דהיינו תילתא למעיקרא דהוו להו תמניא מכ"ד ופשו להו שיתסר דסגירא להו דכל אלכסונא הכי הוי: **ל"ש.** דבעי' תוך עשרה: **שבין שני גגין.** ואליבא דרבנן דאמרי לקמן (פט.) כשם שדיורין חלוקין למטה כך חלוקין למעלה דלא מצי לטלטל מגג זה לחבירו בלא עירוב: **תרגמא.** להאי בתוך עשרה דקתני משום חצירות: **והא אחד לי קתני.** אלמא כולן שוין: **תרגמא.** לאחד לי דמשמע דכולן שוין אארבעה על ארבעה: **בית ועלייה** של שני בני אדם: **לול.** ארובה בקרקעית העליה והעליה גבוה מקרקע הבית מי אמרי' ביתא כמאן דמלי דמי והוי כמאן דלא גבוה עשרה ואין צריך סולם קבוע להיות שם במקום הפתח להתירן לערב זה עם זה או לא אמרינן כמאן דמלי ובעי סולם למיהוי כפתח ביניהן כדאמרי' בכילד מעברין (לעיל דף נט:) סולם תורת פתח עליו: **מן הצד.** בחלון שבכותל: **מתני' כותל שבין שתי חצירות.** האי דנקט רחב ארבעה משום סיפא נקט ליה דבעי למיתני היו בראשו פירות אלו עולין מכאן ואוכלין ובלבד שלא יורידו למטה דמשיב רשותא באנפי נפשיה ולא מיבטל לא לגבי האי ולא לגבי האי אבל לענין מיהוי מחיצה בכל דהו פותיא הוי סתימה ואין מערבין אחד: **ובלבד שלא יורידו.** כדפרישית: **יותר מכאן.** הוי פירצה והוו להו כולהו כדיורי חצר אחת ואם עירבה כל אחת לעצמה הוו להו כמולקין את עירובן ואוסרין אלו על אלו: **גמ' אויר ב' רשויות שולטות בו.** כיון דלא חשיב למיהוי רשות' בטיל לגבי תרוייהו ורשות ב' החצירות שולטות בו ואוסרין זה על זה ואפי' על ראשו אסור לטלטל:

מעלין

ורבי יוחנן אמר כדייני דקיסרי כו'. דקסבר אמתא בריבועא תרי אמתא באלכסונא וליתא להך דדייני דקיסרי כדאמר בפ"ק דסוכה (דף ח:) דהא קא חזינא דלאו הכי הוא שכל האורך והרוחב לא הוי אלא תרי אמה ולע"ג דהתם מפרש שפיר מילתיה דר' יוחנן הכא לא מצי לאוקומי אלא כדייני דקיסרי וכי היכי דאמר התם דליתא לדייני דקיסרי ה"נ ליתא לדרבי יוחנן דהכא וקשה היאך טעו דייני דקיסרי הא קא חזינן דלאו הכי הוא ועוד דכי היכי דקאמר עיגולא מגו ריבועא ריבעא דהיינו מכל הריבוע הכי נמי הוה להו למינקט ריבועא מגו עיגולא תילתא מכל העיגול שהוא פלגא מן הריבוע שבפנים או הוי להו למינקט עיגולא מגו ריבועא תילתא מן העיגול שבפנים וי"מ דדייני דקיסרי לא דברו אלא לענין קרקע שבתוך הריבוע והעיגול לענין זה דבריהם אמת שכשתעשה ריבוע ב' אמות על ב' אמות ותעשה עיגול בפנים ב' על ב' ועוד ריבוע בתוך העיגול תמצא בריבוע החיצון ארבע חתיכות אמה על אמה ובעיגול מתוך ריבוע שלש חתיכות של אמה על אמה דמרובע יותר על העיגול רביע ובריבוע הפנימי אין בו כי אם ב' שהרי הוא חציו של חיצון דהיינו תילתא פחות מן העיגול אלא שהש"ס בסוכה ור' יוחנן דהכא [א] טעו כדבריהם והיו סבורים שעל ההיקף אמרו והשתא אתי שפיר מה דנקט פלגא דהכל קאי אריבוע החיצון כלומר עיגולא מגו ריבועא ריבעא כלומר פחות רביע מריבוע החיצון ריבועא מגו עיגולא פלגא ממה שנשאר בריבוע החיצון על ריבוע הפנימי דהוא נמי חציו של פנימי:

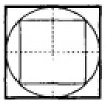

ובלבד שלא יורידו למטה. דוקא לפי שאין פתח ביניהם שאין החצירות יכולין לערב יחד אבל אם יש פתח בכותל זה ועירבו מותר להוריד ולהביא לבתים מן החצר ומן הבתים מעלין על הכותל ואתיא מתני' דלא כר"ש דלדידיה מותר להוריד ולהביא אע"ג דלא עירבו דאמר לקמן (דף פט.) גגות חצירות וקרפיפות רשות אחת לכלים ששבתו בתוכן אי נמי אפילו כר"ש אתיא ומאי למטה לבתים הכי איתא בריש כל גגות (לקמן דף צא.) וא"ת ולרבנן אמאי אסור להוריד למטה לחצר הא מודו רבנן דחצירות רשות לעצמן דאמר רב יהודה בפרק כל גגות (לקמן דף צ:) כשתמצא לומר לדברי רבי מאיר כו' לדברי חכמים גגות וחצירות רשות אחת וקרפיפות רשות אחת ושם פירש בקונטרס דמותר להוציא מחצר לחצר לרבנן והביא ראייה מברייתא מדתניא התם אנשי חצר ואנשי מרפסת כו' וליכא למימר דעל גבי הכותל כיון דלא ניחא תשמישתא חשיב כקרפף ולהכי אסור להוריד לרבנן דחצר וקרפף שתי רשויות הן דא"כ אפילו יש פתח ביניהן ועירבו אסור להוריד למטה דאין עירוב מועיל לקרפף ואפילו מקרפף שלו אסור לטלטל לחצירו כדאמרינן לעיל בפרק שני (דף כג:) גבי נזרע רובו הרי הוא כגינה ואסור ואם כן מאי איריא כותל שבין שתי חצירות אפילו יש לו כותל שלו בחצירו יהא אסור להשתמש על גביו אי חשיב קרפף ואומר ר"י דודאי לא מטעם קרפף הוא דאסור אלא משום דאסרי אהדדי והא דשרו רבנן מחצר לחצר היינו דוקא כשלא עירבה כל חצר לעצמה דלא שכיחי מאני דבתים בחצר אבל עירבה כל חצר לעצמה גזרינן דילמא אתי לאפוקי מאני דבתים לחצר אחרת וכן מוכחא ההיא דאנשי חצר ואנשי מרפסת בפרק כל גגות (לקמן דף צא:):

ורבי

עין משפט נר מצוה

ב א מיי' פ"ג מהלכות עירובין הלכה כ:
ג ב ג מיי' שם טוש"ע או"ח סי' שעב ס"ה:
ד ד מיי' שם הלכה ג טור ש"ע שם סעיף ו:
ה ה מיי' שם הלכה י טור ש"ע שם סעיף ז:

* * *

רבינו חננאל

האי דאמרינן מכדי כמה יתר מרובע על העיגול רביע, וכל אמתא בריבועא אמתא ותרי חומשי באלכסונא בשיבסר נכי חומשא סגי פשוטה היא. אמר רב נחמן מתני' דווקא חלון בין שתי חצירות הוא דבעינן בתוך עשרה, אבל חלון שבין שני בתים אפי' למעלה מעשרה מערבין אחד, דביתא כמאן דמלי דמי. ומותיב רבא עליה מהא דתניא אחד חלון שבין שתי חצירות, ואחד חלון שבין שני בתים, ואחד חלון שבין שני עליות, ואחד חלון שבין שני גגין, ואחד חלון שבין שני (הידודין) [דיורין], כולן בתוך י'. ופריק רב נחמן כי קתני אחד אחד אד' על ד', [אבל] בתוך י' לא בעינן אלא בחצירות וכיוצא בהן, שאין עליהן תיקרה. אבל בית וכיוצא בו אפי' לעיל מעשרה. בעא מיניה ר' אבא מרב נחמן לול פתוח מבית לעליה צריך סולם קבוע להתירו להשתמש מזה לזה או לא. ופשט ליה אין צריך (ולא) [דלא] שנא מן הצד ולא שנא באמצע. אמרי' ביתא כמאן דמלי דמי. ואסיקנא אמר רב נחמן אחד סולם קבוע ואחד סולם עראי אינו צריך. מתני' כותל שבין שתי חצירות גבוה י' ורחב ד' כו'. אין בו ד' מאי, אמר רב שתי רשויות משוטטות בו ואסור להזיז בו ואפי' כמלא נימא.

מסורת הש"ס

א) סוכה ח., ב) [תוספתא פי"ב מ"ו לעיל יד: ושי"נ], ג) [לעיל נ. ושי"נ], ד) [סוכה ח.], ה) גיר' הרא"ש אמר רב יהודה אמר ר"י בר מניומי אמר ר"נ, ו) לקמן פו: ולג., ז) [שם פו:], ח) [גכ"א: שולטות].

* * *

גליון הש"ס

גמ' ביתא כמאן דמלי דמי. שבת דף ה ע"א:

* * *

הגהות הגר"א

[א] [תוס' ד"ה ור"י כו' דהכא טעו. נ"ב וה"ו שטעו אלא פרש"י אמר בהיקפו ר"ל כריבוע החיצון (כאן נמחק תיבה אחת מכ"ק) ולורך האלכסון כעיגול הוא ה' טפחים וג' חומשין ורביע חומש נמצא היקף ריבוע החיצון כ"ב טפחים וג' חומשין. ומ"ש ופנים ומשהו ר"ל בהיקף העיגול כפירש"י אלא שפירושו לגד אחד שהוא נקודת אי"ב (מלוין בכ"ק בליור שבתוס') ולף שמעט יותר משנים הוא מעט קט שיעור גילד הקשת על היתר והוא חלי חותם]:

* * *

מוסף רש"י

הני מילי. דנהיקף ג' איכא רוחא טפח, **בעיגולא.** רוחב טפח יש בו והוא עגול, וכל עגול אין רחבו אלא באמצעו (סוכה ח.). **כמה מרובע יתר על העגול רביע.** מתני' היא, והדברים נראים לעינים, דהלוא אמה עגולה חוט שלש אמות מקיפה, ואמה מרובעת צריכה חוט ד' לסובבה, אמה לכל רוח (סוכה ח. וכעי"ז לעיל יד.). **ה"מ עיגולא דנפיק מגו ריבועא.** אם היקפת כחוט של ט"ז אמה בקרקע כריבוע תמצא בתוכו ארבע מרובעות ואם היית צריך לעגלו מכפנים ולהוציא קרנות ריבועו אמה עוגלו בתוכו י"ב ונמצא חיצון יתר על הפנימי רביע (סוכה ח.). **כל אמתא בריבוע אמתא ותרי חומשי באלכסונא.** כשאתה מודד אלכסון שלהם אמה מולא לכל אמה שבריבוע תוספת שני חומשים, כך שיערו חכמים (סוכה ח.). **עיגולא מגו ריבועא ריבעא.** מפיק מן הריבוע כשאתה עוגל את המרובע מתוכו (שם). **ריבועא מגו עיגולא פלגא.** כשאתה מרבע בתוך העיגול אתה מוליא ממנו חצי השיעור הנשאר בו דהיינו תילתא דכוליה (שם ח:). **אויר שתי רשויות שולטת בו.** דכיון דלא הוי ד' על ד' לא הוי רשותא לנפשיה ושולטין שניהם ברחבו (לקמן פט:). **לא יזיז בו.** ברחבו, וכל שכן שלא יוריד הימנה כלום ולא יעלה מן החצירות עליו כלום (שם).